



OTSUS

10.12.2024 nr 7-26/2024-009

Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala põhivõrguettevõtjate metoodika, vastavalt elektrisüsteemi tasakaalustamise määruse (EL) 2017/2195 artikkel 41 lõikele 1, kooskõlastamise kohta

1. Haldusmenetluse alustamine

Elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 93 lõige 6 punkti 1 kohaselt kontrollib Konkurentsiamet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/943 (edaspidi ka Siseturumäärus) ning selle alusel kehtestatud komisjoni määrustes sätestatud tingimuste täitmist.

ELTS § 93 lõige 6 punkti 6 kohaselt Konkurentsiamet väljastab ELTS-is sätestatud juhul kooskõlastamise otsuseid.

Euroopa Komisjoni Määrusega (EL) 2017/2195 kehtestati elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri (edaspidi ka EBGL või EBGL määrus).¹

EBGL artikkel 5 lõige 3 punkti h kohaselt peab kõigi asjaomase piirkonna reguleerivate asutuste heakskiidu saama iga võimsusarvutusala piirkonnaülese võimsuse turupõhise jaotamise metoodika kooskõlas artikkel 41 lõikega 1.

EBGL artikkel 5 lõike 6 kohaselt, kui tingimuste või metoodika heakskiitmiseks vastavalt käesoleva artikli lõikele 3 või nende muutmiseks vastavalt artiklile 6 on vaja rohkem kui ühe reguleeriva asutuse otsust, peavad asjaomased reguleerivad asutused kokkuleppele jõudmiseks omavahel konsulteerima, tegema tihedat koostööd ja kooskõlastama oma tegevuse. Kui koostööamet esitab oma arvamuse, võtavad asjaomased reguleerivad asutused seda arvesse. Reguleerivad asutused või vajaduse korral koostööamet peavad lõigete 2, 3 ja 4 kohaselt esitatud tingimuste ja meetodite kohta tegema otsused kuue kuu jooksul pärast seda, kui koostööamet või asjaomane reguleeriv asutus või asjakohasel juhul viimane reguleeriv asutus on tingimused või meetodid kätte saanud. Ajavahemik algab järgmisel päeval pärast seda, kui ettepanek esitati koostööametile vastavalt lõikele 2, viimasele asjaomasele reguleerivale asutusele vastavalt lõikele 3 või vajaduse korral asjaomasele reguleerivale asutusele vastavalt lõikele 4.

EBGL artikkel 5 lõike 7 kohaselt, kui pädevad reguleerivad asutused ei ole jõudnud kokkuleppele lõikes 6 osutatud ajavahemiku jooksul või nende ühise taotluse korral või koostööameti taotlusel vastavalt määruse (EL) 2019/942 artikkel 5 lõike 3 kolmandale lõigule, võtab koostööamet kuue kuu jooksul alates esitamisest vastavalt määruse (EL) 2019/942 artikkel 5 lõikele 3 ja artikkel 6 lõike 10 teisele lõigule vastu otsuse tingimuste või meetodite

¹ Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02017R2195-20220619>

kohta esitatud ettepanekute kohta.

EBGL artikkel 6 lõike 1 kohaselt, kui koostööamet nõuab, kõik asjaomased reguleerivad asutused ühiselt nõuavad või asjaomane reguleeriv asutus nõuab artikkel 5 lõigete 2, 3 ja 4 kohaselt esitatud tingimuste või meetodite muutmist nende heakskiitmiseks, peavad asjaomased põhivõrguettevõtjad esitama muudetud tingimuste või meetodite ettepaneku heakskiitmiseks kahe kuu jooksul pärast koostööameti või asjaomaste reguleerivate asutuste taotlust. Koostööamet või asjaomased reguleerivad asutused teevad muudetud tingimuste või meetodite kohta otsuse kahe kuu jooksul pärast nende esitamist.

EBGL artikkel 6 lõike 2 kohaselt, kui asjaomased reguleerivad asutused ei ole jõudnud tingimuste või meetodite osas kokkuleppele kahe kuu pikkuse tähtaja jooksul või nende ühise taotluse korral või koostööameti taotlusel vastavalt määruse (EL) 2019/942 artikkel 5 lõike 3 kolmandale lõigule, võtab koostööamet kuue kuu jooksul vastavalt määruse (EL) 2019/942 artikkel 5 lõikele 3 ja artikkel 6 lõike 10 teisele lõigule vastu otsuse muudetud tingimuste või meetodite kohta. Kui asjaomased põhivõrguettevõtjad ei esita ettepanekut muudetud tingimuste või meetodite kohta, kohaldatakse artiklis 4 kirjeldatud menetlust.

EBGL artikkel 38 lõike 1 kohaselt võivad vähemalt kaks põhivõrguettevõtjat omal algatusel või asjakohaste reguleerivate asutuste taotlusel koostada direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt ettepaneku kasutada ühte järgmistest protsessidest:

- a) artikli 40 kohane koosoptimeerimisega jaotamine;
- b) artikli 41 kohane turupõhine jaotamine;
- c) artikli 42 kohane majandusliku tasuvuse analüüsil põhinev jaotamine.

EBGL artikkel 39 lõike 1 kohaselt energia vahetamiseks ning tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserve jaotamiseks kasutatava sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse koosoptimeeritud või turupõhises jaotamises, põhineb piirkonnaülese võimsuse tegelikul või prognoositaval turuväärtusel.

EBGL artikkel 39 lõike 2 kohaselt energia vahetamiseks kasutatava piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus arvutatakse nende pakkumuste alusel, mida turuosalised teevad järgmise päeva turul, ning võimaluse ja vajaduse korral võetakse arvesse pakkumisi, mida turuosalised eeldatavalt teevad päevasisesel turul.

EBGL artikkel 39 lõike 3 kohaselt tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks kasutatava sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse koosoptimeeritud või turupõhises jaotamises, arvutatakse vastavalt võimsushanke optimeerimise funktsiooniga tehtud pakkumustele vastavalt artikkel 33 lõikele 3.

EBGL artikkel 39 lõike 4 kohaselt reserve jaotamiseks kasutatava sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse koosoptimeeritud või turupõhises jaotamises, arvutatakse lähtuvalt kuludest, mida tuleks vältida tasakaalustamisvõimsuse hankimisel.

EBGL artikkel 39 lõike 5 kohaselt Piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuhind peab põhinema ühel järgmisel alternatiivsel põhimõttel:

- a) selliste läbipaistvate turunäitajate kasutamine, mis kajastavad piirkonnaülese võimsuse turuväärtust; või
- b) selliste prognooside kasutamine, mis võimaldavad piirkonnaülese võimsuse turuhinda usaldusväärselt hinnata.

Pakkumispirkondade vahel energia vahetamiseks kasutatava piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuväärtus arvutatakse lähtuvalt eeldatavatest erinevustest pakkumispirkondade

vaheliste järgmise päeva ning võimaluse ja vajaduse korral päevasisese turu hindade vahel. Prognoositava turuväärtuse arvutamisel tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta täiendavaid asjakohased tegureid, mis mõjutavad tarbimis- ja tootmismustrit eri pakkumispirkondades.

EBGL artikkel 39 lõike 6 kohaselt asjaomased reguleerivad asutused võivad hinnata, kas lõike 5 punkti b kohane prognoosimismeetod, sealhulgas piirkonnaülese võimsuse prognoositud ja tegeliku turuväärtuse võrdlus, on tõhus. Kui leping on tehtud mitte varem kui kaks päeva enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist, võib asjaomane reguleeriv asutus pärast kõnealust hindamist kehtestada teistsuguse piirangu kui artikli 41 lõike 2 piirang.

EBGL artikkel 41 lõige 1 kohaselt võivad kõik võimsusarvutusala põhivõrguettevõtjad koostada ettepaneku, milles käsitletakse meetodit, mille alusel jaotatakse turupõhise jaotamise protsessi käigus piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks. Seda meetodit kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks, kui lepinguperiood on kuni üks päev ja kui leping sõlmitakse kuni üks nädal enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist. Kõnealune meetod hõlmab järgmist:

- a) turupõhise jaotamise protsessi kasutamist käsitlev teavitamine;
- b) üksikasjalik kirjeldus, kuidas teha kindlaks sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuväärtus, mida kasutatakse energia vahetamiseks, ning kui see on asjakohane, siis sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse energia vahetamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuväärtus, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks;
- c) üksikasjalik kirjeldus, milline on hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja kuidas jagatakse võimsusjaotustulu, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotati enampakkumistel, kus vahetatakse tasakaalustamisvõimsust või jaotatakse reserve turupõhise jaotamise protsessi kaudu;
- d) protsess, mille alusel määratakse kindlaks tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks jaotatud piirkonnaülese võimsuse ülemmaht lõike 2 kohaselt.

EBGL artikkel 41 lõige 2 kohaselt piirkonnaülese võimsuse jaotamine turupõhiselt piirdub 10 %-ga võimsusest, mis oli eelmisel kalendriaastal saadaval energia vahetamiseks asjaomaste pakkumispirkondade vahel, või uute võrkudevaheliste ühenduste paigaldamise korral, 10 %-ga kogu kõnealuste uute võrkudevaheliste ühenduste tehnilisest võimsusest.

Seda mahupiirangut võidakse mitte kohaldada, kui leping on tehtud kuni kaks päeva enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist või kui on tegemist alalisvooluühendusega pakkumispirkonna piiriga, kuni koosoptimeerimisega jaotamine on ühtlustatud liidu tasandil vastavalt artikli 38 lõikele 3.

EBGL artikkel 41 lõige 3 kohaselt tuleb selle meetodi puhul võrrelda sellise piirkonnaülese võimsuse tegelikku turuväärtust, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositavat turuväärtust, mida kasutatakse energia vahetamiseks, või tuleb võrrelda sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositavat turuväärtust, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks, ja sellise piirkonnaülese võimsuse tegelikku turuväärtust, mida kasutatakse energia vahetamiseks.

EBGL artikkel 41 lõige 4 kohaselt hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja sellise võimsusjaotustulu jagamine, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks turupõhise jaotamise

protsessi kaudu, peab tagama võrdse kohtlemise võrreldes piirkonnaülese võimsusega, mida jaotatakse energia vahetamiseks.

EBGL artikkel 41 lõige 5 kohaselt piirkonnaülest võimsust, mida jaotatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks turupõhise jaotamise protsessi kaudu, võib kasutada üksnes tasakaalustamisenergia vahetamiseks või reservide jaotamiseks ja seotud tasakaalustamisenergia vahetamiseks.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/943 artikkel 64 lõike 2a kohaselt võivad Eesti, Läti ja Leedu reguleerivad asutused lubada oma põhivõrguettevõtjatel jaotada piirkonnaülest võimsust turupõhises protsessis, nagu on sätestatud EBGL määruse artiklis 41, mahupiiranguteta kuni kuus kuud pärast päeva, mil koosoptimeerimisega jaotamine saab täielikult rakendatud ja hakkab toimima vastavalt kõnealuse EBGL määruse artikkel 38 lõikele 3.

Haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 14 lõike 1 kohaselt esitatakse haldusmenetluse algatamiseks haldusorganile vabas vormis avaldus (edaspidi taotlus).

2. Menetlusosaline

Elering AS, äriregistri kood 11022625, asukoht Kadaka tee 42, Tallinn, 12915, e-post: info@elering.ee.

3. Asjaolud ja menetluse käik

27.09.2024 esitas Elering AS (edaspidi Elering) Konkurentsiametile taotluse Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala² põhivõrguettevõtjate (edaspidi ka Põhivõrguettevõtjad) metoodika, võimsusarvutusala piirkonnaülese võimsuse turupõhiseks jaotamiseks kooskõlas EBGL artikkel 41 lõikega 1 (edaspidi Metoodika), kooskõlastamiseks.

Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala riiklikud reguleerivad asutused on eelnevalt Metoodika heaks kiitnud 19.09.2023 ning Konkurentsiamet on Metoodika 28.09.2023 otsusega nr 7-26/2023-002 kooskõlastanud.

Elering selgitab 27.09.2024 esitatud taotluses, et Põhivõrguettevõtjad on juba kooskõlastatud Metoodika artikkel 8 lõikes 5 tuvastanud algoritmi sihtfunktsiooni definitsioonis matemaatilise vea, mille tulemusena algoritm võtab vääralt arvesse prognoositud ülekandevõimsuse väärtust päev-ette turu jaoks. Vastava Metoodika ettepanekuga on eelnimetatud viga korrigeeritud.

Põhivõrguettevõtjad on vastavalt EBGL artiklile 10 Metoodika ettepanekut koos selgitava dokumendiga avalikult konsulteerinud Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku (ENTSO-E) konsultatsioonikeskkonnas perioodil 13.08.2024 kuni 13.09.2024.³

23.10.2024 toimus Balti riiklike reguleerivate asutuste ja Põhivõrguettevõtjate esindajate vahel kohtumine, kus Põhivõrguettevõtjate esindaja selgitas Metoodika ettepaneku sisu.

29.11.2024 kiitsid asjaomased riiklikud reguleerivad asutused Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala põhivõrguettevõtjate Metoodika ettepaneku heaks (Lisa 2).

² Balti koordineeritud võimsusarvutuse alasse kuuluvad Eesti, Läti, Leedu, Poola, Soome ja Rootsi.

³ Kättesaadav: <https://consultations.entsoe.eu/markets/proposal-for-amendment-of-methodology-baltic-ccr/>

4. Asjaomaste reguleerivate asutuste ühine seisukoht

Balti piiriülese turupõhise jaotuse ning tasakaalustamisvõimsuse hankimise algoritmis tehakse optimaalne valik piiriülese võimsuse jaotamiseks tasakaalustamise jaoks, läbi heaolu hindamise sihtfunktsiooni kaudu. Sihtfunktsioon hindab tasakaalustamisvõimsuse pakkumise kulusid ja päev-ette energiaturu pakkumise kulusid. Optimeerimisprotsessi käigus minimeeritakse sihtfunktsiooni numbriline väärtus, et tagada maksimaalne heaolu süsteemis. Viga esineb sihtfunktsiooni päev-ette turu poolt loodava heaolu prognoosimise hindamises, mistõttu algoritm alahindab päev-ette turu heaolu ja soosib tasakaalustamisvõimsuse turgu piiriülese võimsuse jaotamise otsustes.

Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala riiklikud reguleerivad asutused teadvustavad, et Metoodika ettepaneku olemus seisneb Metoodika artikkel 8 lõikes 5 kirjeldatud algoritmi sihtfunktsiooni muutmises. Põhivõrguettevõtjad on tuvastanud eelnimetatud algoritmis vea, mille tulemusena algoritm võtab väärtust arvesse prognoositud ülekandevõimsuse väärtust päev-ette turu jaoks ning esitatud Metoodika ettepanekuga korrigeerivad metoodikat.

Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala riiklikud reguleerivad asutused tervitavad esitatud Metoodika ettepanekut ning vastavalt EBGL artikkel 5 lõikele 6 on omavahel konsulteerinud, teinud tihedat koostööd ja kooskõlastanud oma tegevust, et jõuda Metoodika ettepaneku kooskõlastamise osas kokkuleppele. Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala riiklikud reguleerivad asutused on seisukohal, et Metoodika ettepanek ei ole vastuolus EBGL-st ega Siseturumäärusest tulenevate sätetega ning et seda ettepanekut on võimalik kõikidel asjaomastel reguleerivatel asutustel siseriiklikult kooskõlastada. Asjaomased reguleerivad asutused annavad selle kohta välja siseriiklikud otsused.

Kokkuvõte

Konkurentsiamet töötas läbi 27.09.2024 Eleringi poolt ametile kooskõlastamiseks esitatud Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala põhivõrguettevõtjate metoodika võimsusarvutusala piirkonnaülese võimsuse turupõhiseks jaotamiseks kooskõlas EBGL artikkel 41 lõikega 1 ning asub seisukohale, et nimetatud Metoodika arvestab kehtivast seadusandlusest tulenevate alusetega ning ei ole vastuolus EBGL-st ega Siseturumäärusest tuleneva regulatsiooniga.

EBGL artikkel 7 kohaselt tingimuste või meetodite väljatöötamise eest vastutavad põhivõrguettevõtjad peavad need internetis avaldama pärast asjaomastelt reguleerivatelt asutustelt saadud heakskiitu või, kui heakskiitu ei ole vaja, siis pärast nende tingimuste või meetodite väljatöötamist, välja arvatud juhul, kui selline teave on artikli 11 kohaselt konfidentsiaalne.

Arvestades eeltoodut ja tuginedes ELTS § 93 lõige 6 punktile 6 ja EBGL artikkel 5 lõige 3 punktile h)

otsustan:

kooskõlastada Elering AS poolt Konkurentsiametile esitatud Balti koordineeritud võimsusarvutuse ala põhivõrguettevõtjate metoodika võimsusarvutusala piirkonnaülese võimsuse turupõhiseks jaotamiseks, vastavalt Komisjoni määruse (EL) 2017/2195, 23. november 2017, millega kehtestatakse elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri, artikkel 41 lõike 1 sisule.

Käesoleva otsusega mittenõustumise korral on õigus esitada kaebus otsuse tühistamiseks Tallinna Halduskohtule. Kaebuse halduskohtule võib esitada 30 päeva jooksul arvates käesoleva otsuse teatavaks tegemisest.

(allkirjastatud digitaalselt)

Evelin Pärn-Lee
peadirektor

Lisad:

1. Methodology for the market-based allocation process of cross-zonal capacity for the exchange of balancing capacity for the Baltic CCR in accordance with Article 41(1) of the Commission Regulation (EU) 2017/2195 of 23 November 2017 establishing a guideline on electricity balancing
2. Position paper of the National Regulatory Authorities of Baltic Capacity Calculation Region on The Baltic Capacity Calculation Region Transmission System Operators' proposal for the methodology for the market-based allocation process of cross-zonal capacity for the exchange of balancing capacity for the Baltic Capacity Calculation Region in accordance with Article 41(1) of the Commission Regulation (EU) 2017/2195 of 23 November 2017 establishing a guideline on electricity balancing